

KDP – Prevence a léčba dekubitů

Informace pro pacienty

Adoptovaný doporučený postup

Adoptovaný doporučený postup European Pressure Ulcer Advisory Panel, National Pressure Injury Advisory Panel and Pan Pacific Pressure Injury Alliance. Prevention and Treatment of Pressure Ulcers/Injuries: Clinical Practice Guideline. The International Guideline. Emily Haesler (Ed.). EPUAP/NPIAP/PPPIA: 2019.

Autoři: prof. PhDr. Andrea Pokorná, Ph.D. (garant); PhDr. Mgr. Michaela Hofštetrová (pracovní tým) Knotková; MUDr. Alica Hokynková, Ph.D.; Mgr. Nina Müllerová; Mgr. Alice Strnadová, MBA; MUDr. Jan Stryja, Ph.D.; MUDr. Petr Šín, Ph.D.; MUDr. Lia Vašíčková, Ph.D.

(překlad) Mgr. Bc. Daniela Antony; Mgr. Eva Staňková; Mgr. Lenka Stehlíková (metodický tým) PhDr. Petra Búřilová, BBA; Ing. Mgr. Tereza Vrbová, Ph.D.

Verze: 3.0

Datum: 09. 06. 2021

Informace pro pacienty

Při přípravě informací pro pacienty jsme vycházeli z adaptovaného doporučeného postupu: European Pressure Ulcer Advisory Panel, National Pressure Injury Advisory Panel and Pan Pacific Pressure Injury Alliance. Prevention and Treatment of Pressure Ulcers/Injuries: Clinical Practice Guideline. The International Guideline. Emily Haesler (Ed.). EPUAP/NPIAP/PPPIA: 2019.

Úvod

Co je to dekubitus?

- Dekubitus neboli česky proleženina (prosezenina) je poranění kůže a podkožních tkání, které může zasahovat až do hlubokých struktur tkání ke kloubům a kostem.

Co způsobuje dekubitus?

- Obvykle sezení nebo ležení v jedné poloze po dlouhou dobu bez pohybu a beze změny polohy.

Jaké jsou spouštěcí mechanismy?

- Tlak a střížná síla, která stlačí buňky a sníží průtok krve, a tím i kyslíku (ischemie) a zásob živin ve tkáních, a způsobí buněčnou smrt (nekrózu) tkání.

Které části těla se dekubitus nejvíce týká?

- Jakéhokoli místa, kde může být tkáň stlačována mezi kostními výčnělky a podložkou (lůžkem, židlí) nebo nějakou pomůckou mimo tělo (např. sádra). Typická místa výskytu proleženin a prosezenin jsou hýždě, boky, paty. Proleženiny ale mohou vznikat i na místech netypických tam, kde je zvýšený tlak na kůži, či sliznice.

Jak častý je výskyt dekubitů? Kolika jedinců se dekubity týkají?

- V nemocnicích trpí dekubity v průměru 20 % hospitalizovaných.
- Kdokoli bez ohledu na věk může být ohrožen vznikem dekubitu, pokud má poruchu pohyblivosti/mobility.

Kdo je dekubity nejvíce ohrožen?

- Všechny osoby s přechodným nebo trvalým omezením pohybu (imobilitou) a se ztrátou citlivosti pokožky i hlubších tkání.

Jaké jsou důsledky dekubitů?

- Dekubity jsou bolestivé, pokud vzniknou otevřené rány, mohou se infikovat; mohou zanechat jizvy, v jejichž lokalizaci mohou vznikat nové rány.
- Léčení dekubitů je dlouhodobé, což zvyšuje finanční náklady vynaložené na péči.
- Mohou být příčinou smrti.
- Výrazně snižují kvalitu života.

Co můžeme udělat, abychom se vyhnuli dekubitům?

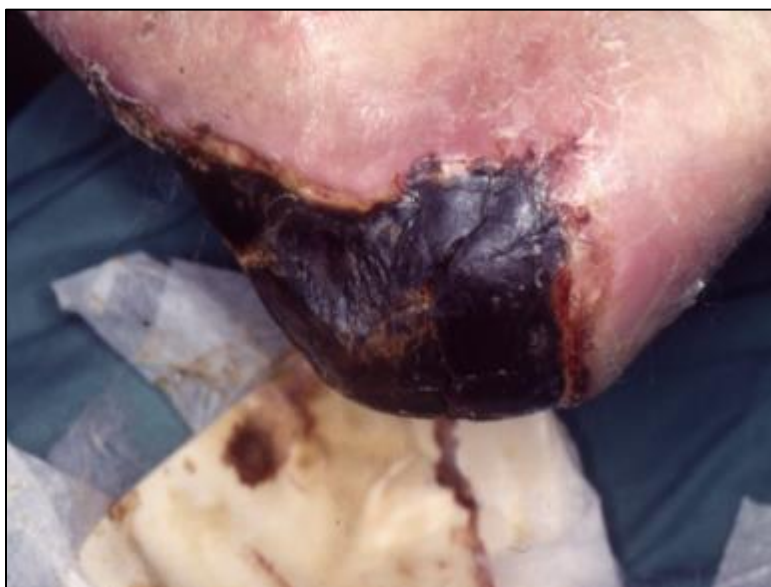
- Vysokému výskytu dekubitů je možné se vyhnout.
- Za tímto účelem musí být zavedeno rozpoznání (identifikace) rizikových pacientů a poté provedena preventivní opatření pomocí materiálních i lidských zdrojů (vhodné matrace, speciální polštáře a polohovací pomůcky, pravidelné polohování, podpora výživy a management inkontinence (samovolného úniku moči a stolice).
- Je nezbytné zdůraznit, že existují situace, v nichž nelze vzniku dekubitu jednoznačně zabránit, ale vždy je třeba známky počínajícího dekubitu včas odhalit a ovlivnit příčinu, která k jeho vzniku vede.

Co bychom měli vědět na závěr?

- Dekubity jsou poměrně běžným, bolestivým, finančně nákladným a vysoce rozšířeným problémem veřejného zdraví. Ovlivňují populaci všech věkových skupin (od novorozenců po seniory).
- Pro snížení výskytu dekubitů je nezbytné věnovat pozornost jejich předcházení (prevenci).
- Prevenci dekubitů musí být v rámci programu bezpečnosti pacientů věnována vysoká pozornost (prevence musí být prioritou).

Východiska

Dekubity, také známé jako proleženiny, prosezeniny nebo tlakové rány, jsou lokalizované oblasti poškození tkání způsobené nadměrným tlakem a střížnými silami. Závažnost těchto ran se pohybuje od poškození povrchových tkání až po úplné zničení (destrukci) tkání (viz obrázek 1). Dekubity se vyskytují nejčastěji u jedinců, kteří mají potíže s fyzickou aktivitou nebo pohyblivostí a jsou vystaveni dlouhodobému působení trvalých tlakových/střížných sil. Dekubity se tedy mohou vyskytnout u osob v jakémkoli věku, od velmi mladých jedinců ošetřovaných na jednotkách intenzivní péče až po velmi staré osoby ošetřované v prostředí dlouhodobé péče. Zpráva Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) naznačuje, že dekubity představují významnou hrozbu pro bezpečí pacientů, přičemž jejich prevence je podstatně levnější než léčba.

Obrázek 1. Dekubitus na patě s nekrózou tkáně

Ekonomický dopad

Prostředky vynaložené na prevenci a léčbu dekubitů jsou problémem, jelikož většině dekubitů lze předejít vhodným vyhodnocením rizik a použitím preventivních opatření zaměřených na opatření snižující riziko jejich vzniku. Navzdory uvedeným předpokladům se však odhaduje, že přibližně 4 % ročního rozpočtu na zdravotní péči v Evropě se vynakládá na dekubity, přičemž čas věnovaný ošetrovatelské péči představuje 41 % těchto nákladů. Bylo také prokázáno, že dekubity prodlužují délku pobytu v nemocnici, zvyšují počet opakovaných hospitalizací a úmrtnost. Přibližně 15 % z celkové činnosti a výdajů nemocnic je vydáváno na přímé důsledky nežádoucích událostí. Mezi nejčastější typy nežádoucích událostí patří žilní trombózy, dekubity (proleženiny a prosezeniny) a infekce. Největší ztráty z hlediska hospitalizačních dnů a využitelnosti lůžek u hospitalizovaných pacientů lze připsat dekubitům a žilní trombóze.

Výskyt dekubitů – prevalence

Navzdory technologickému pokroku, preventivním opatřením a zvýšeným finančním výdajům zůstávají dekubity značným problémem. Míra prevalence se pohybuje od 8,8 % do 53,2 % a míra incidence se pohybuje od 7 % do 71,6 % v celé Evropě, USA a Kanadě. Kromě toho se 72 % všech dekubitů vyskytuje ve věkové skupině osob nad 65 let. Z hlediska komunitní péče bylo v jedné zahraniční studii zjištěno, že 22 % lidí žijících doma, kteří jsou v péči komunitní sestry, mělo dekubitus.

Dopad na jednotlivce

Dekubity mají významný dopad na postiženou osobu, rány se mohou vážně infikovat a mohou zapáchat. Bolest je jednou z nejčastěji uváděných stížností a je znepokojivé, že tato bolest je často neléčená,

a dokonce se zhoršuje některými způsoby léčby a ošetření rány. Je zřejmé, že osoby s dekubity mají výrazně nižší kvalitu života související se zdravím než lidé bez dekubitů. Je vysoce znepokojivé, že pacienti mohou zemřít v přímém důsledku dekubitů. Celková úmrtnost, kterou lze přímo přičíst dekubitům, se v letech 2000–2010 zvýšila o 32,7 %.

Bezpečnost pacientů

Vzhledem k tomu, že dekubity jsou relativně běžným, nákladným a vysoce rozšířeným problémem veřejného zdraví, který ovlivňuje populaci všech věkových skupin a napříč všemi zdravotnickými zařízeními, je pro snížení zátěže dekubitů nezbytný větší důraz na prevenci. Snaha je, aby se prevence dekubitů stala jednou z hlavních priorit agendy bezpečnosti pacientů v Evropské unii. K tomu je důležité, aby bylo využíváno standardizované monitorování prevalence (výskytu) dekubitů s cílenými preventivními opatřeními ke snížení prevalence, jako je použití strategie SSKIN (S – povrch /Surface/, S – kůže /Skin/, K – udržet pacienta v pohybu + polohování /Keep patients moving/, I – management inkontinence/vlhkosti /Incontinence/moisture management/, N – výživa a hydratace /Nutrition and hydration assessment/), která by byla k dispozici napříč kontinuem péče. Nezbytné se rovněž jeví, aby byla prevalence dekubitů hodnocena jako klíčový ukazatel výkonnosti a kvality péče v celém zdravotnickém sektoru v Evropské unii, což zajistí, že bude možné dosáhnout adekvátního sledování prevalence i využívání prevence. Na základě získaných údajů mohou být identifikovány prvky poskytování péče, které vyžadují zlepšení a cílené využití intervencí. Sdílení údajů dále vede ke sdílení zkušeností dovedností, nicméně mezinárodní spolupráce v prevalenci, prevenci a léčbě dekubitů je ztížena chybějícími národními registry.

V oblasti předcházení dekubitům sehrávají významnou roli jak rizikovní jedinci (ohrožení vznikem dekubitů), tak jejich blízcí.

Krátké instruktážní video k prevenci a léčbě dekubitů naleznete na odkaze [zde](#). Další informace pro pacienty i laické pečující jsou také k dispozici na webových portálech [dekubity.eu](#) a [zahojime.cz](#).

Kompletní klinický doporučený postup pro prevenci a léčbu dekubitů je dostupný na:

<https://kdp.uzis.cz/res/guideline/33-dekubity-final.pdf>